

Antwerpen

Middeleeuwen

In 1008 kreeg Antwerpen zijn eigen stadszegel. Na de versterkte burcht besloot men in de 12e eeuw om ook het dorp te voorzien van wallen. In 1104 versterkte keizer Hendrik V van Duitsland de Burcht. De muren worden verhoogd van 5 meter naar 12 meter en de dikte van de muren van 1,35 meter naar 2 meter. De burcht van Kronenburg moest in die periode plaats ruimen voor de door Sint-Norbertus in 1124 gestichte Sint-Michielsabdij.

In 1312 bevrijdde Antwerpen zich van de heerschappij van de hertog van Brabant. In 1358 kwamen het markgraafschap Antwerpen en de heerlijkheid Mechelen even onder het graafschap Vlaanderen.

De stad groeide uit tot een van de vier grootste steden van Brabant en werd een grote handelsstad, een concurrent van Brugge. De afzet van Engels laken op de jaarmarkten trok kooplieden aan uit heel Midden-Europa. In het begin van de 16e eeuw bereikte Antwerpen zijn hoogtepunt. De grootste invoer was van Engelse lakens, Duitse metaalproducten en de Portugese specerijen.

Figuur 1 De rede van Antwerpen, ca. 1540

Gouden eeuw

Vooraf het Antwerpen van Karel V en de vroege jaren van Filips II in de 16e eeuw was een welvarende en belangrijke havenstad, die een tijdlang de toon aangaf in West-Europa.

Omstreeks 1400 was Antwerpen nog een betrekkelijk kleine stad, met ongeveer 18.000 inwoners. In de 15e eeuw begon de stad zich snel te ontwikkelen tot een van Europa's grootste handelssteden. In 1500 telde de stad ongeveer 40.000 inwoners, omstreeks 1560 werd het aantal van 100.000 bereikt.

De stad werd na de beeldenstorm op 20 augustus 1566 het brandpunt van antikatholieke woelingen: de "Antwerpse beroerten". Duizenden roomsen ontvluchtten de stad, totdat prins Willem van Oranje er de rust kwam herstellen.

De opstand tegen Spanje hadden de stad grote schade berokkend. In 1576 werd de stad geplunderd door muitende Spaanse huursoldaten, die 8000 burgers vermoordden (Spaanse Furie). De stad sloot zich vervolgens aan bij de Pacificatie van Gent en was na de inname van de Citadel van Antwerpen in 1577 gedurende de komende 9 jaar min of meer de hoofdstad van de anti-Spaanse opstand. Dit tijdperk staat bekend als de Antwerpse Republiek onder calvinistisch bewind. Hoewel het er op leek dat de Spaanse stadhouder Alexander Farnese, prins (later hertog) van Parma, het op Antwerpen gemunt had. In 1585 werd Antwerpen door Farnese, veroverd na een beleg dat meer dan een jaar had geduurd.

Figuur 2 De Spaanse Furie

Na die verovering is ongeveer de helft van de bevolking naar Duitsland, Frankrijk en Engeland, later ook naar Holland vertrokken. Het bevolkingscijfer daalde tot 45.000. De Republiek 'sloot' de Schelde (een rivier) in 1587 voor de doorgaande zeevaart van en naar het toen Spaanse Antwerpen. Veel van de Antwerpse handel, kunsten en wetenschappen verplaatste zich naar elders in Europa. Ze werden onder andere verder ontwikkeld in de Hollandse Gouden Eeuw. De stadhouders van de Verenigde Provinciën trachtten nog verscheidene malen Antwerpen te heroveren voor de Opstand (1605, 1620, 1624, 1638 (Slag bij Kallo), 1646) maar dit mislukte.

In de volgende twee eeuwen zou Antwerpen niet meer de bloei van de voorafgaande periode bereiken, maar het zou overdreven zijn te zeggen dat de stad wegwijnde. Antwerpen bleef een van de belangrijkste economische en culturele centra van de Spaanse en later Oostenrijkse Nederlanden.

Scheldesluiting

Al vanaf het midden van de 16e eeuw boette de handel in Antwerpen sterk in aan belang. Vanaf 1548 was Antwerpen niet langer de stapelmarkt voor Portugese specerijen en in 1564 verlieten de Engelse wolhandelaars de stad. Hierdoor raakte de stad in een recessie. De Tachtigjarige Oorlog versterkte de neergang van de stad. Op 4 november 1576 werd Antwerpen geplunderd door de Spanjaarden tijdens de Spaanse Furie. In juli 1584 werd de Schelde ondanks hevig verzet van de Antwerpenaren gescheiden van de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën tijdens het Beleg van 1584 tot 1585.